

Overdenking in kader van Vredesweek 20 sept 2026

Oecumenische viering in Pelgrimskerk

Lezing Jona 1 en 4

Kan vluchten niet meer

Ik kan Jona wel begrijpen, dat hij vlucht - hij wil zich niet uitspreken over wat kwaad is in de ogen van God; hij durft Nineveh niet de waarheid Gods te vertellen. Hij vlucht. Hij verwacht niet dat er naar hem geluisterd wordt en mogelijk hoopt hij zelfs dat Nineveh gewoon ten onder gaat aan zijn eigen ongerechtigheid.

Ik ken dat gevoel, nu ik veel sterker dan eerder in mijn leven hemelschrijnend onrecht zie – er wordt geen vrede gezocht, maar er wordt met geweld geregeerd. Op mijn netvlies door met name de VS en Israël, naast de laffe strijd in Oekraïne. Ik weet het, er is veel meer leed en geweld, in Soedan, Myanmar, China, Iran, er is onderdrukking ... mensen worden verdreven, uitgehongerd, ontheemd, gedood.

Maar vooral wat er gebeurt in en door het Westen - waar ik toe behoor - vraagt iets in mij om protest, om verzet, om een daad, om minstens mij uit te spreken ...

Maar mijn wereld zwijgt met mij, sputtert hoogstens wat tegen, sterker nog, draagt zelf bij aan het onheil. Ook al wil bijna niemand het, dat geloof ik echt, toch domineert: wraak, vergelding, vernietiging, genocide.

Ik zwijg vaak, denk ik, omdat er moed voor nodig is om wel te spreken. Niet omdat er voor mij direct gevaar dreigt, al kun je zo maar van het betalingsverkeer worden uitgesloten. Maar ik durf niet te spreken (en ik merk dat een aantal voorgangers in onze kerk het ook niet durven) omdat dat hier bij ons tot spanning leidt.

Als voorzitter van 4 mei mag ik elk jaar de herdenking leiden die voor iedereen mee te maken is – ieder denkt daarbij het hare en het zijne. Ik zelf sprak wel dat ik het dit jaar moeilijk vond te herdenken omdat voor mij de slachtoffers van toen daders van nu zijn geworden. Een aantal herkende zich erin, anderen dachten stellig dat die uitspraak een vorm van antisemitisme is.

Daarom: ik vlucht liever weg dan dat ik spreek – bang dus dat ik mij vervreemd van anderen. Laf?, niets doen is toch geen optie? Ik denk echter dat wel een optie is. In de oorlog zullen velen ook niet iets gezegd en gedaan hebben, uit angst ook voor elkaar! Neen niet iemand als Martin Verkuyl, hij wilde persoonlijk elke bezetter wel aan zijn levenseinde helpen (onze latere burgervader Stam weerhield hem daarvan). Hij zweeg niet... In de ogen van de bezetter een terrorist, maar in onze ogen een held: de Schuilhoevelaan werd Pa Verkuyllaan. En neen, ook niet de makers van Zaza - landverraders noemt de leider van Israël hen.

En ook Jona spreekt Jona uiteindelijk wel. Hij luisterde (gedwongen?) naar Gods stem, kon niet blijven zwijgen. En Nineveh keerde zich om.

Maar wonderlijk als dat gebeurt en Nineveh niet gestraft wordt, dan is hij ontstemd. ¹ *Dit wekte grote ergernis bij Jona en hij werd kwaad. Hij bad tot de HEER: 'Ach HEER, heb ik het niet gezegd toen ik nog thuis was? Daarom wilde ik naar Tarsis vluchten. Ik wist het wel: U bent een God die genadig is en liefdevol, geduldig en trouw, en bereid het onheil af te wenden.* ³ *Laat mij maar sterven, HEER: ik ben liever dood dan dat ik zo verder moet leven.'*

Waarom werd hij waad toen er notabene naar hem geluisterd was. Blijkbaar had hij niet verwacht dat zijn spreken Nineveh tot inkeer zou brengen. Ik verwacht ook niet dat door mij eventuele uit te spreken er iets verandert. Ik kan ook moeilijk geloven dat God in deze tijd nog wel een verwachting heeft.

Ik denk dat Jona zelf er mogelijk ook niet aan wil, omdat hij vindt dat de daden van Nineveh vragen om vergelding. En dat komt ook vaak bij mij boven: ze mogen er niet mee weggkomen, ze moeten voor het

gerecht, voor het internationale strafhof dat ze zelf zo minachten. Ja wij mogen – medeschuldig aan dat kwaad - er niet mee weg komen.

Maar God houd mij dan voor twee dingen voor, zo lees ik dit verhaal:

- ik moet ten aanzien van de wrede en gewelddadige overheden, soldaten, kolonisten ruimte laten voor genade,
- en voor mij zelf mag ik de hoop niet opgeven dat mijn stem – mijn geweten, mijn luisteren naar Gods stem – hoezeer die mij ook vervreemd van anderen, ook hier in de kerk – bij kan dragen aan het hoge woord: vrede. Of vergis ik me en vallen wij toch uit elkaars genade?